

OBJEKTIV 350: LJUDI S PERIFERIJE

Procesi industrijalizacije i urbanizacije nakon 2. svjetskog rata doveli su iz ruralnih dijelova cijele bivše Jugoslavije u hrvatske gradove na desetke tisuća ljudi koji su uglavnom migrirali u potrazi za poslom. Tom pojavom na području Osijeka 1967. godine bavi se jedna epizoda dokumentarne serije *Objektiv 350* nazvana *Ljudi s periferije*, poznatog televizijskog urednika Branka Lentića. Njegova nakana je kroz razgovor s doseljenicima iz Like, Dalmacije, Bosne i drugih krajeva stvoriti sliku novoga, poslijeratnog Osijeka, pogotovo njegovih perifernih dijelova koji više nalikuju selu nego gradu. Već prvih nekoliko kadrova snimanih iz zraka gledatelja ostavljaju zatečenim. Nakon preleta iznad gradskog centra i prepoznatljivih građevina i parkova koji i danas postoje, okrećemo se prema jugu očekujući poznatu nam vizuru Sjenjaka, Novog grada i Juga 2 i odjednom shvaćamo da ih - nema. Zaista, ti dijelovi grada su neprepoznatljivi gotovo do te mjere da je teško povjerovati da se radi o vremenu od prije nepunih 50 godina. Blatne kaljuže, kućice koje više nalikuju kolibama, nedostatak osnovne infrastrukture i komunalija, neadekvatni sanitarni čvorovi i bunari, svinjci, te jata gusaka koje mirno šetaju ulicom, karaktetistika su ranije spomenutih dijelova grada, koji su, riječima autora filma, arhitektonski, sociološki i kulturološki još uvijek selo, ili selo u gradu. U njima se stanovnici još uvijek grupiraju prema demografskoj pripadnosti, a demografska se slika pojedinog naselja ili četvrti može iščitati iz naziva lokalnih gostionica poput *Sinjske alke*, *Kod Ličana*, *Mosor* i *Bačvice*. Oni ne izlaze često iz sigurnih krugova obitelji i bliskih prijatelja te njeguju stare svjetonazore, koji su ponekad neprilagođeni životu u gradu. Simpatično je, možda i tragikomično, slušati odgovor jednog ispitanika na pitanje kako se uselio u kuću u koji živi, na što on pomalo naivno odgovara: "Prisilno, napio se, pa uletio unutra.". Međutim, ima i nečega romantičnog u stihijskom načinu na koji su doseljenici dolazili do kuća tako što bi se preko noći okupilo

Ivan Horvat

20 do 30 prijatelja i članova obitelji, te bi do zore podigli barem jednu sobicu, koju je općinska inspekcija mogla ili prisilno rušiti, ili, što bi bio češći slučaj, ozakoniti i dopustiti vlasnicima živjeti tamo. Takav je život nedvojbeno mnogima bio težak, no, kako autor filma saznaje, još je više bilo onih kojima je to bio pomak na bolje, pogotovo stanovnicima tzv. V. rajona, naselja montažnih kućica čija je izgradnja, za razliku od drugih dijelova periferije Osijeka, koliko - toliko planski provođena. Uz doseljenike, Branko Lentić također intervjuira i pojedine ravnatelje gradskih institucija poput Gradske knjižnice, SUP-a, i doma Narodnog zdravlja od kojih saznajemo kako su djeca doseljenika puno bolje prilagođena i integrirana u gradski život, te da doseljavanje velikog broja ljudi iz ruralnih krajeva nije znatno utjecalo na porast kriminala u Osijeku. Od bilo čega ranije viđenog na filmu, možda je čudnija izjava ravnatelja doma Narodnog zdravlja koji s cigaretom u ruci objašnjava razloge epidemija trbušnih zaraza kod pridošlica, koji za razliku od osječkih starosjedioca, nisu razvili "ekološku ravnotežu s mikroorganizmima u svome okolišu.". Kao što je ranije spomenuto, došljaci su uglavnom izrazili svoje zadovoljstvo svojim (pseudo)gradskim životom, iako, intervjuirajući stanovnike Retfale, autor saznaje kako se mnogima život u gradu ne razlikuje od onoga na selu. Dapače, mnogi već godinama čekaju na uvođenje komunalija, poput vode i struje koje su davno platili, a to nezadovoljstvo je možda najbolje opisati koristeći se izjavom jednog ispitanika: "Na selu sam barem imao pločnik!". Malo vremensko putovanje unazad koje nam ovaj film pruža prikazuje iznenađujuće drukčiju sliku Osijeka od one na koju smo navikli. Međutim, gledajući posljednje kadrove u kojima partijski činovnik opisuje stanovnicima Retfale što će im sve omogućiti kako bi im životi bili lakši i bolji, postaje nam jasno - ipak nismo toliko različiti kao što bi se moglo zaključiti.

